

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
учасників ХХІІ Міжнародної
науково-практичної конференції
(26–27 лютого 2026 р., м. Харків)**

Харків 2026

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (Україна),
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (Україна),
Вірменський державний педагогічний університет імені Х. Абовяна (Вірменія),
Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія),
Телавський державний університет імені Якоба Гогобашвілі (Грузія),
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна),
Куявсько-Поморська Вища Школа в Бидгощі (Польща)

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
учасників XXII Міжнародної
науково-практичної конференції
(26–27 лютого 2026 р., м. Харків)

Харків
2026

УДК [37:001]«20»

Рекомендовано редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № __ від __.__.2026 р.)

Методологія сучасних наукових досліджень : збірник наукових праць учасників XXII Міжнародної науково-практичної конференції (26–27 лютого 2026 р., м. Харків) / за наук. ред. К. Юр'євої. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2026. ____ с.

Мови видання: українська, англійська, німецька, польська

Для наукових працівників, викладачів закладів вищої освіти, учителів, вихователів, здобувачів вищої освіти. Може використовуватись у навчальному процесі на всіх рівнях вищої освіти.

Усі статті пройшли рецензування, зберігають авторську редакцію. Всю відповідальність за зміст публікацій несуть автори.

Організаційний комітет конференції:

Юрій БОЙЧУК – голова організаційного комітету, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Світлана БЕРЕЖНА – заступник голови організаційного комітету, доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Майя БОЛКВАДЗЕ – доктор філологічних наук, асистент-професор департаменту педагогічних наук Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Людмила ГАВРІЛОВА – доктор педагогічних наук, професор, незалежний дослідник (Аахен, Німеччина)

Микола ДАНИЛЮК – доктор філософії з педагогіки, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Далі ДОБОРДЖГІНІДЗЕ – доктор філологічних наук, асистент-професор Департаменту європейських студій Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Маріам ІСПІРЯН – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з навчально-наукової роботи Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Єреван, Вірменія)

Володимир КАРАПЕТАН – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри вікової та педагогічної психології Вірменського державного педагогічного університету ім. Х. Абовяна (Єреван, Вірменія)

Мелс МКРТУМЯН – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри загальної психології Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Єреван, Вірменія)

Рузанна ПЕТРОСЯН – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної психології та соціології Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Єреван, Вірменія)

Алла СОКОЛОВА – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Лела ТАВДГІРІДЗЕ – доктор педагогічних наук, професор, професор департаменту педагогіки Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Марина ТКАЧЕНКО – кандидат педагогічних наук, доцент, координатор наукової роботи факультету мистецтв Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Володимир ФОМІН – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету мистецтв Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Нато ШЕРОЗІЯ – доктор педагогічних наук, асоційований професор департаменту педагогічних наук Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Катерина ЮР'ЄВА – заступник голови, вчений секретар організаційного комітету, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Олександра ЯНКОВИЧ – доктор габілітований, професор, завідувач кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Куявсько-Поморської Академії (Бидгощ, Польща)

Анастасія СКІБІНСЬКА

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
за спеціальністю 012 Дошкільна освіта,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Ганна ЧАЙКОВСЬКА

кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті обґрунтовано педагогічний потенціал дидактичної гри як засобу реалізації цілей сталого розвитку в закладі дошкільної освіти. Показано, що дидактична гра створює умови для формування в дітей дошкільного віку ціннісного ставлення до природи та суспільства, усвідомлення взаємозв'язків людини з довкіллям, розвитку відповідальної поведінки та готовності діяти відповідно до принципів сталого розвитку. Окреслено можливості інтеграції змісту освіти для сталого розвитку через ігрову діяльність та підкреслено значення дидактичної гри у вихованні дошкільників на засадах сталого розвитку.

Ключові слова: дидактична гра, педагогічний потенціал дидактичної гри, сталий розвиток, освіта для сталого розвитку, діти дошкільного віку,

Abstract. The article substantiates the pedagogical potential of didactic games as a means of achieving the goals of sustainable development in preschool education. It demonstrates that didactic games create conditions for fostering preschool children's value-based attitudes toward nature and society, understanding the interconnections between humans and the environment, developing responsible behavior, and readiness to act in accordance with the principles of sustainable development. The possibilities of integrating the content of education for sustainable development through play-based activities are outlined, and the significance of didactic games in educating preschool children on the principles of sustainable development is emphasized.

Keywords: didactic game, sustainable development, preschool education, environmental education, pedagogical potential.

Проблема збереження природних ресурсів і гармонізації взаємодії людини з довкіллям окреслює необхідність переосмислення цілей і змісту освіти. Сталий розвиток розглядається не лише як стратегія раціонального природокористування, а як система цінностей і моделей поведінки, що визначають відповідальне ставлення людини до навколишнього світу.

Дошкільний вік є періодом інтенсивного становлення особистісного досвіду, коли дитина через власну активність і емоційне переживання засвоює норми взаємодії з

природним і соціальним середовищем. Саме в цей час закладаються первинні уявлення про цінність життя, взаємозалежність людини й довкілля, відповідальність за результати власної діяльності. У зв'язку з цим актуалізується проблема добору таких педагогічних засобів, які відповідали б віковим особливостям дошкільників і водночас забезпечували реалізацію ідей освіти для сталого розвитку в освітньому процесі.

Система дошкільної освіти в Україні зорієнтована на реалізацію завдань, визначених чинним державним стандартом – Базовим компонентом дошкільної освіти. Особливу увагу зосереджено на розвитку емоційно-ціннісного ставлення дошкільника до навколишнього світу, що виявляється в пізнавальному інтересі до природи рідного краю, власної держави та природних явищ планети Земля [2]. Така спрямованість освітніх орієнтирів створює науково обґрунтовані передумови для раннього формування відповідального ставлення дитини до довкілля та усвідомлення нею значущості власної діяльності й поведінки.

Відповідно до положень Базового компонента дошкільної освіти, особливого значення набуває формування в дітей навичок, орієнтованих на сталий розвиток. Вони проявляються у засвоєнні початкових уявлень про сталі дії та поведінкові практики, усвідомленні необхідності збереження природних ресурсів і власної причетності до цього процесу, а також у розвитку навичок соціально відповідальної поведінки, економного використання ресурсів і дбайливого ставлення до природи [2, с. 14]. Таким чином, нормативні вимоги створюють методологічне підґрунтя для пошуку ефективних педагогічних засобів реалізації ідей освіти для сталого розвитку в дошкільній освіті.

Провідним видом діяльності дітей дошкільного віку є гра, яка забезпечує активне засвоєння соціального досвіду, норм і способів взаємодії з навколишнім світом. У контексті освіти для сталого розвитку проблема використання дидактичної гри перебуває в полі наукових досліджень вітчизняних учених. Так, Т. Москова акцентує увагу на тому, що дидактична гра виступає ефективним засобом формування в дошкільників екологічної культури, позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природи та гармонійного розвитку особистості [5]. Дослідження Г. Бойко та О. Танчин засвідчують значний потенціал дидактичної гри у формуванні в старших дошкільників елементарних економічних знань і практичних навичок, пов'язаних з раціональним використанням ресурсів [3]. У свою чергу І. Панова та М. Панфілова пропонують систему дидактичних ігор із використанням залишкових матеріалів, що сприяє формуванню в дітей уявлень про повторне використання ресурсів і екологічно доцільну поведінку [6].

У контексті освіти для сталого розвитку дидактична гра розглядається нами як багатовимірне педагогічне явище, потенціал якого реалізується в єдності пізнавальних, ціннісних, емоційних і поведінкових компонентів розвитку особистості дошкільника. Завдяки ігровій формі освітній зміст набуває особистісної значущості для дитини, що створює передумови для усвідомленого засвоєння ідей сталого розвитку.

Важливою характеристикою педагогічного потенціалу дидактичної гри є її здатність сприяти формуванню ціннісного ставлення дошкільників до природи, людей і результатів людської діяльності. У процесі гри дитина не лише засвоює норми сталої поведінки, а й емоційно переживає їх значущість, що забезпечує внутрішнє прийняття цінностей сталого розвитку та перетворення їх на особисті орієнтири. Так, у рольових іграх «Екологічний парк», де діти доглядають за рослинами та тваринами, або «Місто майбутнього», у якому дошкільники моделюють правила раціонального використання ресурсів, формується

усвідомлення відповідальності за навколишнє середовище. Це узгоджується з позицією І. Гаєнко та О. Сорочинської, які розглядають формування ціннісного ставлення до природи у дошкільному віці як ключову складову сталого розвитку суспільства. Автори наголошують, що поєднання знань, емоційного переживання та практичного досвіду забезпечує внутрішнє прийняття екологічних цінностей, що цілком реалізується в ігровій діяльності дошкільників [4].

Вагомим є пізнавальний потенціал дидактичної гри, що виявляється у формуванні у дітей дошкільного віку елементарних уявлень про взаємозв'язки в системі «людина – природа – суспільство», обмеженість природних ресурсів і наслідки антропогенного впливу на довкілля. Виконання ігрових завдань сприяє розвитку причинно-наслідкового мислення, усвідомленню закономірностей навколишнього світу та активізації пізнавальної діяльності на рівні, доступному для дошкільного віку. Наприклад, у грі «Мандрівка до природи» діти вчаться відстежувати наслідки певних дій (наприклад, забруднення водойм), а в грі «Екологічний ланцюг» вони досліджують взаємозв'язки між тваринами, рослинами та людиною. Дидактичні ігри виступають ефективним засобом розвитку уваги, пам'яті й мислення, водночас формуючи ціннісне ставлення до природи та явищ суспільного життя. Запропоновані ігрові завдання охоплюють різні аспекти пізнання довкілля й забезпечують осмислення взаємозв'язків та взаємозалежностей у доступній для дітей формі.

Особливу роль дидактична гра відіграє у стимулюванні емоційно-мотиваційної сфери дитини. Позитивні емоції, інтерес і захоплення ігровим процесом підсилюють внутрішню мотивацію дошкільників до екологічно доцільної діяльності, формують бажання піклуватися про природу, дотримуватися правил взаємодії з довкіллям і діяти відповідально не під впливом зовнішнього контролю, а з власного переконання. Так, у грі «Екологічні пригоди» діти вчаться приймати рішення щодо правильного поводження з відходами та економного використання ресурсів, а в грі «Захисники природи» вони співпрацюють у команді, допомагаючи ігровим персонажам рятувати тварин і рослини. Як зазначають Т. Андрєєва та С. Дем'яненко, дидактичні ігри є доступним і ефективним засобом формування екологічної культури дошкільників у різновікових групах, забезпечуючи розвиток етичного ставлення до природи та створюючи умови для становлення емпатії й відповідальної поведінки дітей у соціумі [1].

Педагогічний потенціал дидактичної гри проявляється також у формуванні в дітей первинного досвіду сталих моделей поведінки. У процесі ігрової діяльності дошкільники вправляються в ощадливому використанні ресурсів, догляді за живими об'єктами, співпраці з однолітками та прийнятті простих рішень із урахуванням можливих наслідків. Наприклад, у грі «Маленькі садівники» діти доглядають за ігровим городом, планують посіви та економно використовують «ресурси» для поливу рослин, а в грі «Економна сім'я» вони вчаться розподіляти обмежені ігрові матеріали, приймати колективні рішення та оцінювати наслідки своїх дій. Такий досвід виступає своєрідним тренувальним майданчиком для перенесення засвоєних моделей у реальні життєві ситуації, сприяючи усвідомленню дитиною цінності відповідальної поведінки та соціальної взаємодії.

Значний потенціал дидактичної гри полягає у розвитку соціально-комунікативної сфери особистості дитини. Колективні ігрові форми сприяють формуванню вмінь взаємодіяти, узгоджувати власні дії з діями інших та нести відповідальність за спільний

результат, що відповідає соціальному виміру сталого розвитку та ідеям партнерства й взаємодопомоги. Так, у грі «Будуємо місто разом» дошкільники спільно планують та конструюють ігрові споруди, координуючи дії та приймаючи колективні рішення. Такі ігри стимулюють розвиток комунікативних навичок, уміння слухати й враховувати позиції інших, що є необхідними компетенціями для соціально відповідальної поведінки.

Важливою характеристикою дидактичної гри є її інтегративність, що забезпечує поєднання змісту освіти для сталого розвитку з різними освітніми напрямками дошкільної освіти – природничим, соціальним, мовленнєвим і художньо-творчим. Такий інтегративний підхід сприяє формуванню в дітей цілісного бачення світу та усвідомленню взаємозв'язків між його складниками. Інтегроване навчання дошкільників розглядається як цілеспрямована взаємодія педагогів і дітей, спрямована на об'єднання змісту різних освітніх напрямів у цілісну систему знань. При цьому дидактична гра виступає не лише самостійною формою організації освітнього процесу, а й ефективним засобом закріплення здобутих знань. Наприклад, у грі «Маленький мандрівник» діти одночасно вивчають природні явища, працюють у групах, обговорюють спостереження та створюють ілюстрації, що об'єднує природничі, соціальні, мовленнєві та художньо-творчі компетенції. Такий підхід стимулює комплексний розвиток дошкільників та дозволяє ефективно реалізовувати принципи освіти для сталого розвитку через гру.

У процесі ігрової діяльності створюються передумови для розвитку елементарної рефлексії, що виявляється в усвідомленні дошкільниками правильності чи помилковості власних дій, оцінюванні наслідків ігрових рішень та співвіднесенні власної поведінки з установленими правилами, що закладає основи відповідального ставлення до власних вчинків.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що дидактична гра має значний педагогічний потенціал у формуванні основ екологічної культури, громадянської свідомості та засвоєнні принципів сталого способу життя дітьми дошкільного віку, що зумовлює її ефективність як інструменту реалізації ідей освіти для сталого розвитку. Повноцінне розкриття ігрових можливостей передбачає створення вихователями спеціально організованого розвивального середовища, яке сприяє переходу дитини від пасивного сприймання інформації до активної пізнавально-дослідницької діяльності. У такому середовищі дошкільники отримують можливість експериментувати, ставити запитання, взаємодіяти в групах, обговорювати результати власних спостережень, здійснювати творчу діяльність, зокрема малювання й конструювання. Залучення практичних матеріалів і мультимедійних ресурсів сприяє закріпленню набутого досвіду та формуванню навичок сталого мислення. Такий підхід забезпечує доступність і привабливість освітнього процесу, а дидактичну гру утворює як основу ефективного впровадження ідей сталого розвитку в дошкільній освіті, оскільки вона адаптує складні наукові поняття до рівня зрозумілих і практично значущих для дітей дій.

Список використаних джерел

1. Андрєєва Т., Дем'яненко С. Психолого-педагогічні засади формування екологічної культури дітей різновікових груп закладів дошкільної освіти засобом дидактичної гри. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2022. Вип. 50. С. 246–254. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/50-38>.

2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція. Про затвердження Базового компоненту дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: Наказ МОН України від 12.01.2021 р. № 33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaksiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

3. Бойко Г. О., Танчин О. Ю. Економічне виховання старших дошкільників засобом дидактичної гри. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2022. Вип. 36. С. 14–23. URL: <http://dx.doi.org/10.30970/vpe.2022.36.11496>.

4. Гаснюк І. Ю., Сорочинська О. А. Формування ціннісного ставлення до природи у дітей старшого дошкільного віку як складова сталого розвитку суспільства. *Modern science, economy and digital innovation: II Міжнародна науково-практична конференція*, 12–14 березня 2025 р., Бухарест, Румунія. Бухарест, 2025. С. 183–188. 2025. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/43032>.

5. Москова Т. М. Еколого-естетичне виховання дошкільників засобами дидактичної гри. *Підготовка сучасного педагога-дошкільника до розбудови Нової української школи* : зб. матеріалів Всеукр. з міжнар. участю наук.-практ. конф. (м. Херсон, 2018 р.). С. 153. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi61/0045698.pdf#page=153>.

6. Панова І., Панфілова М. Збережемо планету для дітей, або Дидактичні ігри із залишкових матеріалів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2019. № 9. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/758297>.

Павлова О., Вайда Т. Методи, прийоми та способи формування військових і національно-патріотичних якостей студентів у процесі їх базової загальновійськової підготовки.....	861
Перекотієнко О. Теоретичні засади використання декламування для формування емоційно-комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти	867
Правник Д., Бєлова О. Науково-теоретичне висвітлення проблеми розвитку пам'яті у дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення	869
Прилуцька Т. Дидактичний потенціал технологій штучного інтелекту у підвищенні навчальної мотивації учнів під час вивчення історії та географії у ЗЗСО	873
Проценко О., Кирєєва І. Специфіка сучасних міжбюджетних відносин.....	879
Sabanadze I., Chikadze T., Kebabze G., Kebabze M. Historical heritage and tourism education: integrating culture, history, and school learning	881
Сарбєй С., Кирєєва І. Питання визначення банківських ресурсів.....	885
Ситник В., Світлична Н. Емоційне вигорання як показник порушення ментального здоров'я працівників сфери освіти	887
Сіренко К. Дизайн емпіричного дослідження проблеми зниження проявів фрустрованості здобувачів вищої освіти в процесі застосування адаптивних копінг-стратегій.....	890
Сіренко М. Феномен хронічного стресу в українському суспільстві: психологічні ефекти та механізми відновлення ментального здоров'я.....	894
Скібінська А., Чайковська Г. Дидактична гра як засіб реалізації цілей сталого розвитку в закладі дошкільної освіти	896
Слищенко І. Мобільні технології як засіб формування навчальної мотивації здобувачів початкової освіти.....	901
Смаль О., Пастушак Т. Потенціал корпусних технологій в галузі мовознавства та літературознавства.....	903
Соколенко Д., Ярова Д., Іваненко Л. Використання штучного інтелекту в управлінні ланцюгами постачання..	908
Соловей С., Кириченко Ю. Поняття «фінансова стійкість банку» та фактори, що на неї впливають	913
Твердохліб О., Лень А. Методичні аспекти навчання учнів основам проєктування інформаційних систем із використанням елементів UML.....	916
Тоценко А., Грицук Ю. Розробка структури бази даних багатомовного словника фразеологічних одиниць	920
Усата А., Мілевська О. До проблеми дослідження синтаксичних умінь у дошкільників з порушеннями мовлення.....	926
Фіньк Є. Психолого-педагогічні умови адаптації першокласників до навчання у школі.....	930
Чехичин А., Кириченко Ю. Проблеми розвитку страхового ринку в Україні.....	933
Чирук Т., Остапівська І. Особливості інформаційної діяльності сучасних здобувачів початкової освіти	936
Чуба П., Бєлова О. Науково-теоретичний аналіз вивчення ейдетичної пам'яті в дітей з порушеннями мовлення.....	939
Щербакова Ю., Бєлова О. Аудитивна класифікація предметів дітьми старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення.....	943
Яценко С., Бєлова О. Дескрипція словесно-логічного мислення здобувачів освіти початкових класів з порушеннями мовлення.....	948
ЗМІСТ	953

Україна, 61002, Харків
вул. Алчевських, 29

У збірці представлено результати актуальних наукових досліджень науковців, викладачів, учителів, вихователів, докторантів, здобувачів третього (освітньо-наукового), другого (магістерського) і першого (бакалаврського) рівнів вищої освіти, здобувачів загальної середньої освіти – учасників **XXII Міжнародної науково-практичної конференції «Методологія сучасних наукових досліджень»** (Харків, 26–27 лютого 2026 р.) з України, Бразилії, Грузії, Данії, Канади, Китайської Народної Республіки, Литви, Німеччини, Польщі.

Для наукових працівників, викладачів закладів вищої освіти, учителів, вихователів, здобувачів вищої освіти. Може використовуватись у навчальному процесі на всіх рівнях вищої освіти і в теоретичних наукових дослідженнях.